

Semestr VI język polski

Alina Adamczyk

Pytania proszę kierować na adres e-mail lub na skype w czasie trwania zajęć

egzamin ustny (on-line) zgodnie z planem podanym na stronie szkoły

Egzamin pisemny (on- line) zgodnie z planem podanym na stronie szkoły

Prace egzaminacyjne zalecane na komputerze

e-mail: adamczyk-alina@zszslupca.pl

Skype: Alina Adamczyk Słupca (ew. Nr telefonu 517259171)

Prace kontrolne do skrzynki na budynku szkoły (wyjątkowo na adres e-mail:
adamczyk-alina@zszslupca.pl)

Wszelkie prośby proszę kierować na adres e-mail: adamczyk-alina@zszslupca.pl

TEMATY DO REALIZACJI W FORMIE online (27.03., 03.04., 04.04.)

1. Zagadnienie na egzamin ustny (krótkie omówienie)
2. Wybrane motywy literackie
3. T. Konwicky „ Mała Apokalipsa”
4. A. Camus „ Dżuma”
5. F. Kafka „ Proces”
6. „ Przesłanie Pana Cogito” Z. Herbert
7. Powtórzenie (materiał omawiany w semestrze III i IV)
8. Ćwiczenia z arkuszami maturalnymi

I Zagadnienia na egzamin ustny.

1. Uniwersalna wymowa „Księgi Hioba”
2. Ideał Świętego na przykładzie utworu „ Legenda o Świętym Aleksym”
3. Obraz śmierci na przykładzie utworu „ Rozmowa Mistrza Polikarpa ze śmiercią”
4. Ideał rycerza na przykładzie utworu „ Pieśń o Rolandzie”
5. Obraz cierpiącej matki „ Lament świętokrzyski”

6. Obraz świata teatru na przykładzie fraszki J. Kochanowskiego „O żywocie ludzkim”
7. Satyryczne portrety ludzkich wad i słabości (wybrane fraszki J. Kochanowskiego)
8. Obraz Stwórcy (pojęcia stoicyzm, epikureizm) „Czego chcesz od nas Panie” J. Kochanowski
9. Arkadyjski obraz wsi „Pieśń świętojańska o Sobótce” J. Kochanowski
10. Portret Urszuli, dramat ojca, filozofa „Treny” J. Kochanowski
11. Postać człowieka ogarniętego żądzą władzy „Makbet”
12. Literacki portret Sarmaty „Pamiętniki” J. Ch. Pasek.
13. Przemijanie świata, krótkość życia ludzkiego „Krótkość żywota” D. Naborowski
14. Założenia marinizmu „Do trupa” J. A. Morsztyn.
15. Bajka jako gatunek literacki, interpretacja wybranych bajek I. Krasickiego. (np. Malarze, Dewotka, Ptaszki w klatce.....)
16. Krytyka sarmackiej szlachty „Do króla”, „Pijaństwo”, „Żona modna” I. Krasicki (satyra)
17. Hasła i pojęcia charakterystyczne dla epoki romantyzmu (np. fantastyka, tajemniczość, orientalizm, ludowość, historyzm, orientalizm, mesjanizm.....)
18. Typy bohaterów romantycznych (wallenrodzyczny, werterychny, byroniczny). Przywołanie i omówienie odpowiednich utworów.
19. A. Mickiewicz „Romantyczność”, „Lilie”
20. Noc, samotność podróżnika „Stepy akemańskie” A. Mickiewicz
21. Szaleństwo żywiołu „Burza” A. Mickiewicz.
22. Mesjanizm narodowy (Widzenie ks. Piotra) „Dziady cz. III”
23. Ocena społeczeństwa polskiego (Salon Warszawski „Dziady cz. III”
24. Bajka Żegoty „Dziady cz. III”
25. Bunt Konrada przeciw Bogu (Wielka Improwizacja) „Dziady cz. III”
26. „Nasz naród jak lawa.....” - sens słów
27. Charakterystyka szlachty, zwyczaje i obyczaje „Pan Tadeusz” A. Mickiewicz.
28. Jacek Soplica charakterystyka bohatera.
29. Tułacz, pielgrzym „Smutno mi Boże” J. Słowacki
30. Stanisław Wokulski romantyk, czy pozytywista „Lalka” B. Prus
31. Interpretacja tytułu utworu „Lalka”
32. Portret zbrodniarza „Zbrodnia i kara”
33. A. Kmicic bohater utworu „Potop” H. Sienkiewicz
34. Interpretacja utworów „Koniec wieku XIX” K. Przerwa Tetmajer (dekadentyzm)
35. Impresjonistyczne obrazowanie „Melodia mgieł nocnych”
36. Judym bohater utworu „Ludzie bezdomni”
37. Symbol rozdartej sosny „Ludzie bezdomni”
38. Charakterystyka chłopów i inteligencji „Wesele” Stanisław Wyspiański.
39. Mit o szklanych domach „Przedwiośnie” Stefan Żeromski
40. Obraz rewolucji, postać Cezarego Baryki „Przedwiośnie”
41. Sylwetka Zenona Ziembiewicza, określenie granic „Granica” Z. Nałkowska
42. Trudny heroizm bohaterów „Dżuma” A. Camus

43. Rzeczywistość obozowa w ujęciu T. Borowskiego i G. Herlinga Grudzińskiego.
44. Dramat ocalonych „Ocalony” T. Różewicz.
45. Samotność ginących „Campo di Fiori” Cz. Miłosz.
46. K.K. Baczyński o dramacie swego pokolenia „Pokolenie”
47. Holocaust „Zdążyć przed Panem Bogiem” H. Krall
48. Wyjaśnienie tytułów „Inny świat”, „Zdążyć przed Panem Bogiem”.
49. „Tango” S. Mrozek- dramat rodzinny, mechanizmy tworzenia się władzy totalitarnej.
50. Zbigniew Herbert „Przesłanie Pana Cogito”
51. „Folwark zwierzęcy” G. Orwell
52. A. Camus „Dzuma”
53. F. Kafka „Proces”
54. Z. Herbert „Przesłanie Pana Cogito”
55. Motywy literackie:
 - a) cierpienia,
 - b) matki,
 - c) domu,
 - d) samotności,
 - e) podróży,
 - f) buntu,
 - g) miłości,
 - h) wyboru,
 - i) poświęcenia się,
 - j) rodziny,
 - k) tańca,
 - l) apokalipsy
56. Relacje kobieta mężczyzna w literaturze.
57. Siła wewnętrzna człowieka
58. Obraz śmierci w literaturze
59. Kobieta anioł, czy źródło nieszczęścia
60. Obraz ludzi starych w literaturze
61. Relacje międzypokoleniowe
62. Siła żywiołów w literaturze.
63. Świat fantastyczny w literaturze.
64. Funkcje tekstów językowych.
65. Zapożyczenia, neologizmy, archaizmy.
66. Zdrobnienia, zgrubienia.
67. Style funkcjonalne polszczyzny
68. Stylizacja

II Notatka –Motywy literackie. (podaję przykładowe utwory, słuchacz uzupełnia je w zależności od swojej wiedzy)

Motyw tańca np.

- „ **Rozmowa Mistrza Polikarpa ze śmiercią**”- taniec śmierci, do którego śmierć zaprasza każdego bez wyjątku.

”**Pan Tadeusz**” - A. Mickiewicz opisuje narodowy taniec polski – polonez (inaczej polski lub chodzony). Odbywa się on z okazji przybycia do Soplicowa generała Dąbrowskiego, a także z okazji zaręczyn trzech par, w tym Tadeusza i Zosi. W pierwszej parze ruszają Podkomorzy i Zosia. Podkomorzy swym tanecznym kunsztem wzbudza podziw, ale i smutek, ponieważ jest *”ostatnim, co tak poloneza wodzi”*. Za nimi podążają kolejne pary:

-„**Wesele**”- Pan Młody i Pani Młoda, ich taniec jest satyrą na chłopomanię

- taniec chochołi- uczestnicy wesela wirują w takt melodii wygrywanej przez Chochoła, jest to wizja uśpienia, niezdolności do działania

”**Tango**” - S. Mrozek dopiero w ostatniej scenie nawiązuje do tytułu swego dzieła. Tango „*La Cumparsite*” tańczy Edek – przedstawiciel lumpenproletariatu z Eugeniuszem, pochodzącym z rodziny z tradycjami. Edek prowadzi bosego Eugeniusza, co ma symbolizować, jaka będzie nowa rzeczywistość i czyje racje zwyciężą.

”**Walc**” - Cz. Miłosz zestawia ze sobą dwa światy – świat balu i tańca, ze światem apokaliptycznej wizji wojny, która ma nadejść. W realistyczny opis sylwestrowej nocy, pełnej tańczących par, światła i luster wkradają się mroczne sceny wojenne, jej okrucieństwo i moc cierpienia. Nikt jednak w 1910 roku, kiedy odbywa się opisany bal, nie przypuszcza, że czasy morderstw, niewoli i śmierci mają niebawem nadejść. Wyjątkowa jest również rytmika wiersza, przypominająca takty walca.

”**Sur le pont d’Avignon**” - K.K. Baczyński napisał swój wiersz w szpitalu w kwietniu 1941 roku. Opisuje w nim świat, który przeminął wraz z wybuchem wojny. Na moście w Awinionie *”Tańczą panowie niewidzialni”* i *”tańczą liściaste suknie panien*. Wiersz jest *”żyłką słoneczną na ścianie”*, fotografią i przypomnieniem dawnych szczęśliwych chwil.

Motyw rodziny

”**Żywot człowieka poczciwego**” - M. Rej opisuje rodzinę ziemianina, żyjącego zgodnie z rytmem natury i z przyjemnością pracującego w gospodarstwie. Dom wiejski pełen jest harmonii i zgody, a gospodarz może wraz z żoną i dziećmi przechadzać się po bogatym we wszystko ogrodzie

(utwór można wykorzystać np. do motywu wsi)

„**Romeo i Julia**” obraz skłóconych rodów, konsekwencją ich kłótni jest śmierć Romea i Julii

„**Pan Tadeusz**”- charakterystyka rodu Sopliców (należy omówić poszczególne postaci np. Sędzia, Tadeusz), wygląd dworku w Soplicowie (brama otwarta- świadczy o gościnności, pełne stodoły- świadczą o gospodarności, wewnątrz dworku: zegar zamiast kurantów gra Mazurka Dąbrowskiego, na ścianach obrazy o tematyce historycznej- świadczy o miłości do ojczyzny, przywiązaniu do kultury polskiej, tradycji szlacheckiej, do tego co polskie, sposób spędzania czasu ; polowanie, grzybobranie, spacer, uczyty, więzi rodzinne mają charakter tradycyjny

A. Mickiewicz wspominając na emigracji swoje rodzinne strony ukazuje je jako arkadię, symbol szczęścia lat dziecińczych i utraconej ojczyzny. Zachowane są tu rytuały towarzyskie, a życie toczy się w zgodzie z rytmem natury. Głową rodziny Sopliców pozostawał Sędzia - brat Jacka Soplicy, stryj Tadeusza, właściciel Soplicowa. Stary kawaler, opiekun Zosi, był sędzią powiatowym. Wzorowy ziemianin, szlachcic przywiązany do dawnych obyczajów, tradycji, narodowych strojów. Jego brat, Jacek, stając się księdzem Robakiem, odrzucił możliwość założenia rodziny - przyczyną jego zbrodni, następnie pokuty była odmowa oddania mu ręki Ewy, córki Stolnika Horeszki

Sławomir Mrożek „Tango”

W małżeństwie Stomila i Eleonory zasad po prostu nie ma. Dokonali oni rewolucji, która polegała na zniesieniu norm obyczajowych i zgodnie z tym żyją. Stomil przez całe dni chodzi w wymiętej pidżamie, Eleonora ma romans z Edkiem, co zresztą jej męża nie dziwi, Artur w ogóle nie ma kontaktów z rodzicami, chce wprowadzić normy moralne i obyczajowe. W rodzinie tej mamy jeszcze pokolenie dziadków, czyli Eugenię i Eugeniusza, którzy zachowują się jak dzieci i całe dni spędzają na grze w karty. Nikt w zasadzie się nimi nie interesuje, dlatego Edek, obcy, tak łatwo wchodzi do domu i zaczynając od najślabszych, łatwo i szybko podporządkowuje sobie wszystkich.

„**Żona modna**” - I. Krasicki w satyryczny sposób przedstawia rodzinę pewnego gospodarza, którego szlachecki dom za sprawą modnej, zapatrzonej na francuskie wzory żony, zmienia się nie do poznania. Żona nie podziela skąpstwa męża, a jej rozrzutność, m.in. spowodowana dbałością o bogactwo wystroju mieszkania, graniczy z lekkomyślnością.

„**Moralność pani Dulskiej**” - G. Zapolska w tragifarsie kołtuńskiej krytykuje dom mieszczański, w którym panuje obłuda i pruderia. Dulska tylko na pokaz strzeże przyzwoitości swej rodziny, w rzeczywistości dopuszcza do romansu swego syna Zbyszka ze służącą. Jej mąż to całkowicie podporządkowany pantoflarz, syn, mimo chwilowego buntu, ulega matce wybierając wygodne życie, zaś córki – Mela i Hesja są jeszcze za młode by przeciwstawić się despotycznej matce.

„**Ferdynand**” - W. Gombrowicz opisuje rodzinę *Młodziaków*. Jest to rozrachunek z nowoczesnym mieszczaństwem, hołdującym nowym metodom wychowawczym – swobodzie. Okazuje się jednak,

że liberalizm to tylko deklaracja, kryjąca filistra. Członkowie rodziny przeciwstawiając się tradycji popadają w nowe formy. Próba uratowania rodziny przez zniesienie anarchii kończy się niepowodzeniem.

Inne utwory np. „ Nad Niemnem”, „ Powrót poła”

Motyw podróży, wędrówki

Homer Odyseja

Odyseusz tuła się za sprawą gniewu bogów po morzach i oceanach, zmierzając do rodzinnej Itaki. Bohater przeżywa niesamowite przygody, zwiedza różne krainy (trafia nawet do królestwa zmarłych). Motyw wędrówki służy tutaj zyskaniu wiedzy o świecie, a zarazem poskromić ma dumę i wygórowaną ambicję bohatera. Wieloletnie błąkanie się poza domem, zdanie na łaskę lub niełaskę fal ukazuje żeglarzowi i wojownikowi jego słabość wobec sił natury czy bogów. Wędrówka Odyseusza bywa często traktowana symbolicznie. Uzmysławia bowiem człowiekowi, że w gruncie rzeczy jest on igraszką w rękach losu. Zarazem jest to opowieść o nadziei, wierze w siebie i wytrwałości, które zostają nagrodzone.

- „ **Legenda o świętym Aleksym**”- opuszcza on dom i wyrusza w stroju żebraka na wędrówkę by służyć Bogu.

- „ **Sonet krymskie**”- podmiot liryczny jest pielgrzymem, tułaczem, wygnańcem z ojczyzny, do której nie może powrócić. Wędrówka jest również refleksją o przemijaniu

Bohater tych sonetów jest człowiekiem o niezwykle wrażliwej naturze – orientalna przyroda go zachwyca, zadziwia swym urokiem, pociąga swoją tajemniczością, staje się bodźcem dla rozważań filozoficznych. Upojenie jest jednak chwilowe i zastępcze, bowiem w głębi duszy Pielgrzym tęskni za ojczyzną – pamięć o tym, co kochał, jest bardzo silna, ogarnia go smutek i przeświadczenie, że nie wróci do ziemi ojczystej, że jest skazany na tułaczkę. Takie życie traci dla niego sens, zanikają pragnienia nadzieja. Wędrówka jest świadomie niedokończona – nie możemy określić ani jej początku, ani końca – tułaczka zatem dalej trwa.

Henryk Sienkiewicz. "Latarnik"

dzieje byłego powstańca a obecnie emigranta – Skawińskiego, który podróżuje po świecie, ale nigdzie nie może zagrześć sobie miejsca. Gdy obejmuje posadę latarnika w Aspinwall ma nadzieję, że może tutaj właśnie uda mu się stworzyć namiastkę prawdziwego domu. Niestety jego próby poszły na marne. Zagłębiony w lekturze "Pana Tadeusza" i błądząc we wspomnieniach o ojczyźnie nie zapalił latarni morskiej przez co stracił posadę. I znów musi wyruszyć na wędrówkę po świecie bo taki jest los tułacza.

Wędrownik w tym wymiarze nabiera cech cierpienia wynikającego z niemożności znalezienia swojego miejsca na ziemi poza krajem ojczystym. Podobnie jak w całej epoce romantyzmu i tutaj podróż ściśle wiąże się z uczuciem tęsknoty za ojczyzną.

"Mały Książę" Antoine de Saint - Exupery.

baśniowa opowieść o tytułowym Małym Księciu, zmęczony chwiejnością uczuć róży, którą pielęgnuje na swojej planecie, postanawia wyruszyć w podróż. Pewnego dnia zostawia daleko za sobą swoją małą planetę i rozpoczyna wędrówkę po wszechświecie. Kolejno odwiedza planety na swej drodze, na których spotyka różne postaci: Króla, Próżnego, Pijaka, Bankiera, Latarnika i Geografa. Próbuje z nimi porozmawiać i zaprzyjaźnić się ale ludzie ci nie wykazują ku temu chęci zajęcia swoimi śmiesznymi sprawami. Wreszcie przylatuje na Ziemię. Podczas wędrówki po naszej planecie poznaje Lisa, dzięki któremu dowiaduje się co to jest przyjaźń i uczy go jej. Pewnego dnia trafia do ogrodu, gdzie znajduje tysiące róż. Początkowo jest zrozpaczony, ponieważ myślał, że jego Róża jest jedyna, ale później uświadamia sobie, że kocha swoją różę i bez względu na to ile jest takich samych na świecie to właśnie jego miłość powoduje, że ta na jego planecie wydaje się być jedyną. U kresu swojej wędrówki trafia na pustynię, gdzie poznaje rozbitego na niej pilota. Można powiedzieć, że w ciągu kilku dni pobytu razem zaprzyjaźniają się. Pilot Szczególnym sentymentem darzy Małego Księcia, widzi w nim odbicie swoich młodzieńczych pragnień i ideałów. Jednak Mały Książę wiedziony tęsknotą za ukochanym kwiatem postanawia wrócić na swoją planetę. Czyni to następnego poranka.

Wędrownik Małego Księcia jest poszukiwaniem prawdy i własnej tożsamości. Bohater odbywając swą podróż przekonuje się jakim można być i jakim być nie chce. Dojrzewa do tego aby wrócić do siebie, a wraz z nim dojrzewa jego miłość do ukochanego kwiatu.

- „ **Ludzie bezdomni**”- wędrówka Judyma w poszukiwaniu miejsca, gdzie mógłby założyć dom, pomagać najuboższym (od Warszawy po Zagłębie)

Motyw poświęcenia się

„ Ludzie bezdomni” S. Żeromski

Jedną z osób, które poświęciły własne szczęście dla wyższych idei jest Judym z „Ludzi Bezdomych” Stefana Żeromskiego. Podjął decyzję całkowitego poświęcenia się dla bezdomnych, podczas obserwowania nędzy robotników i ich ciężkiej pracy. Tomasz uważa, że jest odpowiedzialny za losy biedoty, mówi do Joasi „ Ja muszę rozwalić te śmierdzące nory. Nie będę patrzył, jak żyją i umierają ci od cynku”; „Jeśli tego nie zrobię ja, lekarz, to któż to uczyni?”. Bohater twierdzi, że posiada „ten dług przeklęty” wobec klasy społecznej , z której się wyrwał i czuje na sobie obowiązek spłacenia go. Traktuje swój zawód lekarza jako postannictwo, misję społeczną. Judym przeżywa konflikt wewnętrzny między możliwością szczęścia osobistego, a obowiązkiem wobec idei. Walczy z pokusą, jaką jest szczęśliwe życie z Joasią. Boi się, że jeśli założy rodzinę i będzie się musiał o nią troszczyć to porzuci pracę społeczną. Wybiera wyrzeczenie się własnego szczęścia, nie potrafi zrezygnować z poświęcenia dla biednych. Odtrąca Joasię, jej miłość , wspólne plany, co głęboko

ją rani. Chce być sam, by nikt nie powstrzymywał go w pracy dla idei. Nie myśli o tym, że może w tej samotnej walce zabraknie mu sił.

„*Rozdarta sosna*” to tytuł rozdziału zamykającego opowieść o losach Tomasza Judyma, który decyduje się na porzucenie ukochanej Joasi i poświęcenie swego życia w służbie dla innych. Na tę dramatyczną decyzję złożyło się wiele wypadków i poczynionych refleksji, zwłaszcza w trakcie trzech ostatnich rozdziałów. Bohater definitywnie podsumowuje swój wybór słowami: „*Muszę to oddać, com wziął. Ten dług przekłęty... Nie mogę mieć ani ojca, ani matki, ani żony, ani jednej rzeczy, którą bym przycisnął do serca z miłością, dopóki z oblicza ziemi nie znikną te podłe zmyry. Muszę wyrzec się szczęścia. Muszę być sam jeden. Żeby obok mnie nikt nie był, nikt mię nie trzymał!*”.

- **Prometeusz** w trosce o człowieka najpierw ukraść dla niego ogień, czym naraził się bogom. Sprawiając, że ofiarą składaną przez człowieka bogom stały się kości, naraził się im jeszcze bardziej. Prometeusz to jedna z najwznioślejszych postaci mitologicznych; choć był bogiem, pochylił się z miłością nad człowiekiem i cierpiał z miłości dla ludzi.

Bohaterem, który poświęcił się dla dobra ludzi jest również Prometeusz z „Mitologii” Jana Parandowskiego. Stworzył on człowieka z gliny pomieszanej ze łzami, a jego duszę z boskiego ognia, którego parę iskier ukraść z rydwanu boga Heliosa. Stworzony człowiek ledwo trzymał się a nogach, był kruchy i bezradny. Widząc to, tytan postanowił przekazać mu ogień, tym samym sprzeciwiając się woli Zeusa, który obawiał się ludzi. Prometeusz nauczył człowieka wszystkiego potrzebnego w życiu m.in. przetapiać metale, gotować jedzenie, uprawiać rolę, polować. Niestety karą za przeciwstawienie się Zeusowi było przywiązanie Prometeusza do skał Kaukazu i codzienne wyjadanie jego wątroby przez sępa. Dobroczyńca ludzkości cierpiał do czasu, gdy Herkules uwolnił go, zabijając wcześniej ptaka. Bunt przeciwko boskim wyrokom skazał Prometeusza na cierpienie. W imię miłości do człowieka potrafił zaryzykować nawet własnym życiem. Dobry tytan stał się symbolem poświęcenia dla dobra ludzkości.

Mówiąc o poświęceniu, nie można zapomnieć o patriotyzmie polskiej młodzieży podczas II wojny światowej. Młodzi patrioci pragnęli, by Polska za wszelką cenę odzyskała niepodległość. Przykładem są bohaterowie „**Kamieni na Szaniec**” Aleksandra Kamińskiego. Rudy, Zośka i Alek byli zwykłymi chłopcami, goniącymi za marzeniami, zbyt młodymi na śmierć. Chłopcy kończą szkołę w 1939 r. i zamiast realizować piękne plany na przyszłość, stają wobec wojennej rzeczywistości. Dojrzewają wśród dramatycznych zdarzeń, stają się żołnierzami podziemnej armii, co jednak nie staje im na drodze w korzystaniu z uroków młodości. Pomagali innym, jak tylko mieli możliwość. Ponieśli śmierć za tych, których kochali i w imię Ojczyzny. Dlatego „Kamienie na Szaniec” nazwano opowieścią „o ludziach, którzy potrafią pięknie umierać i pięknie żyć”.

(„ Dziady cz.III”, „ Zdążyć przed Panem Bogiem”, „ Antygona”, „ Kordian”)

Motyw apokalipsy

- **Apokalipsa świętego Jana jest** ostatnią księgą Nowego Testamentu. Jest wizją ostatecznej walki dobra ze złem, obrazem sądu ostatecznego nad ludzkością. W Apokalipsie występuje sporo niejasnych i tajemniczych

symboli: Baranek (ofiara Chrystusa), bestia i siedmiogłowy smok (szatan), cztery zwierzęta (ewangeliści), kobieta w słońecznej szacie (zwycięska Matka Boska). W Księdze spotykamy wiele obrazów zagłady pod postacią między innymi ognia i sarańczy. Istotna jest również symbolika liczb: siódemka jako cyfra boska (siedem trąb, pieczęci, aniołów), a liczba 666 oznacza bestię (szatana). Apokalipsa zapowiada ludzkości totalną zagładę świata i jego późniejsze odrodzenie.

- EPOKA ROMANTYZMU (Apokalipsa interpretowana wymiarze całościowym jako kataklizm, a jego następstwem będzie zupełnie inny świat)

Adam Mickiewicz - „Dziady” część III : „Wielka Improwizacja”, „Widzenie księdza Piotra”. Wymowa apokaliptyczno-profetyczna utworu.

MŁODA POLSKA (interpretacja Apokalipsy jedynie w wymiarze katastroficznym):

Jan Kasprówic - hymn „Dies irae” (dzień gniewu). Temat wizji apokaliptycznej Sądu Ostatecznego fascynował modernistów, czego dowodem były katastroficzne wyobrażenia losów istot ludzkich. Kasprówic w swoim hymnie zaprezentował wizję końca świata i sądu ostatecznego w sposób ekspresjonistyczny. Zgodnie z zapowiedzią biblijnych proroków, na głos trąb wzywających na sąd ostateczny, rozstąpi się ziemia, a z jej szczelin wypełzną siły zła: żmije, pijawki, jaszczurki. Na świecie szaleje niszczący wszystko ogień, słychać szum wichru niosącego zagładę. Trąby wzywają na sąd zarówno żywych, jak i umarłych. Temu katastroficznemu widowisku przygląda się zimny, bezlitosny Bóg. Poeta wyraża swój sprzeciw wobec Boga.

Jan Kasprówic - „Święty Boże, święty mocny”. Obraz ostatniej chwil istnienia ludzkości. Dominują barwy ekspresji: czerwień pożarów, czern chmur. Świat zapada się w nicość. Z ogromnym hukiem pęka niebo, znikają góry, lasy. Na tle tych hiperbolicznych obrazów rozgrywa się bitwa pomiędzy archaniołem Michałem (dobro) i szatanem (złem).

LITERATURA WSPÓŁCZESNA (wizja apokalipsy spełnionej):

Czesław Miłosz - „Piosenka o końcu świata” - Jest zaprzeczeniem tradycyjnego wyobrażenia apokalipsy. Nie ma tu błyskawic, gromów, ani tajemniczych znaków i trąb archanielskich. Nastrój utworu jest pogodny i wszystko pozostaje zgodne z naszymi wyobrażeniami: pszczoły zbierają miód, rybak naprawia sieci, sprzedawcy nawołują kupujących. Mądrość życiową w wierszu uosabia staruszek, który wie, iż innego końca świata nie będzie, bo tak naprawdę świat się kończy każdego dnia, gdyż po trochu umieramy. Koniec świata następuje w momencie śmierci każdego człowieka. Wiersz uczy jak żyć godnie ze świadomością śmierci.

Krzysztof Kamil Baczyński - "Pokolenie" - z 1941 r. („Do palców przymarzły struny”) oraz "Pokolenie" z 1943 r. („Wiatr drzewa spienia”). Apokaliptyczna wizja zagłady ludzi - pokolenia, o którym pisał: „tak się dorasta do trumny, jakeśmy w czasie dorodzi”. Środki obrazowania: rzeki ognia, krew tak nabiera w żyłach milczenia, ciągną korzenie krew, skręcone ciała, żywcem wtłoczone pod ciemny strop.

Obraz spełnionej apokalipsy pojawia się w wielu utworach:

Zofia Nałkowska - „Medaliony”, Tadeusz Borowski - „Opowiadania”,

III "Mała Apokalipsa" T. Konwicki

Bohater "Małej Apokalipsy" to typowy intelektualista z lat siedemdziesiątych XX wieku. Nie znamy jego imienia, postać nabiera cech Everymena. Bohater należy do opozycji ale nie może pisać. Pewnego dnia w mieszkaniu odwiedzają go koledzy z opozycji i wyznaczają mu misję do spełnienia. W dniu święta państwowego, w Warszawie, przed Pałacem Kultury, ma on dokonać samospalenia rozumianego jako akt protestacyjny. Bohater zgadza się i tak oto jesteśmy świadkami ostatniego dnia jego życia, który jest wędrówką po Warszawie. Tego dnia, podczas swojej wędrówki, bohater odnajduje fundamentalne wartości ludzkiego życia takie jak: miłość (w epizodzie z Nadzieją), wierność (w epizodzie z Pikusiem), wieloznaczność ludzi. Droga, którą przemierza jest symboliczną drogą krzyżową, na której końcu czeka śmierć i cierpienie. Znajdują się też na niej symboliczne "stacje męki": spotkanie z komunistą i kalekim AK-owcem, nieszczęsnym Kobiąką, reżyserem i pisarzem, ukochaną kobietą oraz z kobietami z przeszłości. Scena miłosna w rozwalającym się budynku jest jakby niemym wołaniem o życie. Po całym dniu wędrówki bohater dociera do kresu swoje drogi, gdzie następuje tragiczny finał.

Wędrówka bohatera ma wymiar cierpienia i poświęcenia. W czasach, gdy wolność słowa nie była respektowana ludzie musieli się "wypowiadać" innymi środkami. Można też doszukiwać się innego sensu i odczytywać podróż bohatera jako poszukiwanie prawdy o życiu i chęć doświadczenia wszelkich ludzkich uczuć (nadrobienia straconego czasu?)

IV A. Camus „Dżuma”

„Dżuma” to najśłynniejsza powieść Alberta Camusa, główny bohater, a także narrator to lekarz, Bernard Rieux. Kolejni to Raymond Rambert, dziennikarz, który przybywa do Oranu (gdzie dzieje się akcja książki), by zapoznać się z ciężką dolą Arabów i Cottard, mężczyzna próbujący odebrać sobie życie.

Bohaterowie rozmawiają o dziwnej pladze. Szczury pojawiają się na ulicach miast i umierają. Szybko okazuje się, że choroba zwierząt atakuje również ludzi. Padają pierwsze ofiary.

Rieux odkrywa, że zarazą jest dżuma. Początkowo oporne, władze miasta przyjmują zalecenia lekarzy i odcinają miasto od świata.

Ludność Oranu stara się żyć jak co dzień, jednak ta odwaga szybko ustępuje. Widząc rosnącą liczbę ofiar, mieszkańcy zaczynają się nawzajem siebie obawiać. Każdy może nieść ze sobą zabójcze bakterie. Rieux ofiarnie poświęca się dla chorych – jednak ludzie nie okazują mu wdzięczności. W oczach orańczyków lekarz staje się uosobieniem epidemii, chociaż z nią walczy. Dziennikarz Rambert pragnie ze wszystkich sił uciec z miasta.

Tęskni do ukochanej i nie zamierza tracić nadziei na szczęście razem z nią. Rieux ostrzega go, że może wynieść z Oranu zarazki, które zabiją ich oboje i setki innych ludzi. Rambert jest jednak indywidualistą – chce być szczęśliwy za wszelką cenę. Dopiero później zmienia nastawienie i w pomocy innym odnajduje sens życia. Podobna przemiana ma miejsce w przypadku jezuity Paneloux – początkowo skupia się on na interpretowaniu choroby jako oznaki gniewu bożego. Później zaś, pracując z cierpiącymi, zaczyna rozumieć sens walki z zarazą. Śmierć zabiera w końcu Paneloux oraz Jean Tarrou, przyjaciela Rieux i kronikarza zarazy. Umiera także żona doktora, przebywająca poza miastem.

Wreszcie zaraza się kończy. Paradoksalnie, wówczas popada w obłąd Cottard – jego pokręcona psychika odnajdowała się bowiem znakomicie w warunkach zarazy. Normalność była dla tego człowieka czymś trudnym do przyjęcia.

Bramy miasta zostają otwarte, jednak Rieux wie, że zaraza może kiedyś wrócić.

CZAS AKCJI: Książkę rozpoczyna zdanie: „*Ciekawe wypadki, które są tematem tej kroniki, zaszły w 194. roku...*”, a więc akcja utworu osadzona jest na początku lat czterdziestych dwudziestego wieku

MIEJSCE AKCJI: Cała akcja rozgrywa się wyłącznie w granicach miasta Oran

Charakterystyka bohaterów

Bernard Rieux bohater główny, lekarz, narrator, autor kroniki Oranu.

Doktor pierwszy dostrzega objawy zbliżającej się epidemii. Na krótko przed zamknięciem miasta jego chora żona wyjeżdża do uzdrowiska w górach. Do Rieux przyjeżdża jego matka, aby zająć się synem i jego gospodarstwem. Doktor jest do niej silnie przywiązany, a jej obecność pozwala mu znosić najcięższe chwile. Rieux wie, jakie zagrożenia są związane z epidemią, dlatego też doprowadza do zwołania w prefekturze komisji sanitarnej. W miarę rozwoju epidemii liczba zarażonych wzrasta, Rieux poświęca cały swój czas na leczenie chorych, pracuje ponad siły, ale nie ustaje w walce z dżumą. Przez cały czas trwania epidemii nie pokaże po sobie, że boi się o własne życie.

Rieux jest człowiekiem silnym, stawia czoło zarazie. Wie, że jego powołaniem jako lekarza jest nieść pomoc ludziom. Swojej postawy nie wiąże z religią, a wręcz ją jej przeciwstawia. Uważa, że niewiara w Boga pozwala mu walczyć ze śmiercią w swoich rozważaniach doktor posuwa się do stwierdzenia, że gdyby wierzył w Boga, musiałby zaprzestać leczenia i Jemu zostawić troskę o ludzi. Za swój obowiązek uważa poświęcenie dla chorych i walkę z epidemią. Robi to, co uważa za konieczne, wykonuje swój zawód i nie traci wiary w ludzi. W pewnym momencie stwierdza z przekonaniem: „*Ludzie są raczej dobrzy niż źli*”. Nie załamuje się nawet wówczas, gdy epidemia zbiera największe żniwo, a praca doktora ogranicza się do informowania rodziny chorego i umieszczenia go w szpitalu. Ma świadomość, że nie wystarczy mu szczepionek dla wszystkich, dlatego też pracuje nad nowym serum. Nie przestaje walczyć z dżumą, nawet wtedy, gdy jego żona umiera w sanatorium. Rieux rozumie cierpienie, swoje i cudze, i umie je znosić z godnością.

Swoje postannictwo lekarskie rozumie bardzo szeroko jako wyraz miłości wobec ludzi i proces dążenia do doskonałości: „wszyscy ludzie, którzy nie mogąc być świętymi i nie chcąc zgodzić się na zarazy, starają się jednak być lekarzami”. Dla Rieux lekarz to ktoś, kto walczy ze złem. Ta postawa Rieux wynika z jego miłości do ludzi i wiary w siłę dobra.

Cottard -rentier W przeszłości musiał popełnić jakieś wykroczenie, gdyż boi się aresztowania. Usiłuje popełnić samobójstwo, ale zostaje odratowany przez Granda. Dżuma jest dla niego wybawieniem, bo władze zajęte epidemią nie ścigają przestępców. W dniu, kiedy ludzie świętując koniec epidemii, Cottard przerażony tym, co może go spotkać, zaczyna strzelać na oślep do tłumu. Zostaje aresztowany przez policję i umieszczony w szpitalu dla umysłowo chorych.

Wierzy, że „dżuma jest zbyt silna”, by z nią walczyć. Ma nadzieję, że władze zajmą się sprawą epidemii. Nie pomaga chorym, nie interesuje go praca w formacjach sanitarnych. Żyje w ciągłej niepewności, a jego nastroje są zmienne. Zależy mu na dobrych kontaktach z ludźmi, chce, aby inni mieli o nim dobre zdanie. Obawia się, że gdy epidemia się skończy, zostanie opuszczony.

Cottard to najbardziej tajemnicza postać w powieści, symbolizuje ślepią siłę niszczącą, pragnienie zła. Jako jeden z nielicznych nie podejmuje się walki ze złem, która według pisarza jest obowiązkiem każdego człowieka.

Joseph Grand jest cichym i niepozornym urzędnikiem

Od początku włącza się do prac formacji sanitarnych. Granda porzuciła żona, którą on wciąż kocha. Siebie wini za rozpad tego związku, uważa, że zbyt mało czasu poświęcał żonie i dlatego odeszła z innym mężczyzną. Bohater nie wierzy, że mógłby zacząć wszystko od nowa.. Grand zamierza napisać książkę, cały czas pracuje nad jednym zdaniem, którego formę nieustannie zmienia. Marzy o tym, że napisze dzieło doskonałe, które zachwyci wydawców i czytelników. Grand poświęca cały swój czas na walkę z dżumą. Działa w formacjach sanitarnych. Walcząc z dżumą ulega zarażeniu, ale jest także pierwszym wyleczonym. Jego ozdrowienie jest znakiem, że epidemia zaczyna się cofać. Po wyjściu z choroby Grand pragnie rozpocząć nowe życie: pisze list do żony i przeredagowuje zdanie swojej powieści. Jest prostym, dobrym człowiekiem, który nie wstydzi się mówić o swoich uczuciach i przyznawać do swoich słabości. Jednocześnie jest zdecydowany i uparty.

Paneloux - kaznodzieja

Nie rozumie sytuacji, w jakiej się znalazł. Przeżywa wewnętrzną przemianę, będąc świadkiem śmierci małego synka sędziego Othona. W tym momencie przestaje postrzegać dżumę jako karę za grzechy, stara się pomagać zarażonym, włącza się w prace formacji sanitarnych. Zarażony umiera trzymając w rękach krzyż. Epidemii uważa za karę za grzechy, organizuje więc tydzień modlitw. Przekonany jest o miłosierdziu Bożym, uważa, że nie należy w nie wątpić niezależnie od okoliczności. Wierzy, że wystarczy modlitwa, a reszta jest w gestii Boga. Kolejny bohater, który zmienia swój sposób myślenia o ludziach i świecie. Przestaje być zimny i obojętny, zaczyna być człowiekiem - współczuje, pomaga, ratuje choć wcześniej myślał, że jeśli ludzi dotyka nieszczęście, to dzieje się to z woli Boga.

Rajmond Rambert dziennikarz z Paryża.

Znalazł się w Oranie po to, aby przeprowadzić ankietę o warunkach życia Arabów. Zbierając informacje poznał Rieux. W czasie pobytu w mieście zastaje go epidemia. Rambert chce wyjechać z Oranu, bo nie potrafi znieść rozłąki z ukochaną kobietą. Tłumaczy doktorowi, że nie interesuje go sprawa dżumy, a jedynie miłość, pragnie tylko znaleźć się blisko ukochanej kobiety. Prosi Rieux o pomoc, ale ten nie może nic zrobić. Kiedy wreszcie pojawia się szansa ucieczki z miasta, Rambert zmienia zdanie i postanawia zostać.

Rambert przeżywa przemianę. Rezygnuje z powierzchownych kontaktów na rzecz prawdziwie głębokich relacji międzyludzkich. Szukając osobistego szczęścia ostatecznie stawia powyżej dobro ogółu. Rozumie, że dżuma zmieniła go jako człowieka. Z obawą oczekuje spotkania z ukochaną, wie bowiem, że idealizował swoją miłość.

Bohater zmienia się pod wpływem zła, przestaje myśleć tylko o sobie, przestaje idealizować świat i ukochaną, staje się dojrzały

Jean Tarrou - bohater główny; drugi obok Rieux człowiek, który staje do walki ze złem.

Nie jest mieszkańcem Oranu, przyjechał do miasta kilka tygodni przed wybuchem epidemii. Tarrou jest synem zastępcy prokuratora generalnego. Kiedy wybucha zaraza, bohater pomaga Rieux organizując pomocnicze oddziały sanitarne. Konsekwentnie walcząc z zarazą Tarrou sam staje się jej ofiarą. Gdy dżuma zaczyna wygasać, bohater zaraża się i umiera.

Przeżył silny wstrząs, kiedy dowiedział się, że jego ojciec uczestniczył w egzekucjach ludzi skazanych na śmierć i traktował to jako coś normalnego. Ta świadomość budzi w nim przekonanie o konieczności walczenia z każdym złem.

Epidemia i świadomość postawy ojca stały się powodem wewnętrznej przemiany bohatera. Tarrou walczy z różnymi formami zła, uważa to za swój obowiązek. Według niego są trzy kategorie ludzi: zarażeni, ofiary i lekarze. Tarrou uważa, że obowiązkiem człowieka jest przeciwstawiać się złu. Tarrou wierzy, że człowiek jest z natury dobry, trzeba mu tylko dać okazję do ujawnienia tego. Bohater marzy o świętości, ale świętości bez Boga, o życiu, którym, kieruje dobro ludzi:

Problematyka

problematyka moralna

„Dżuma” to paraboliczna opowieść o walce człowieka ze złem. Camus ukazuje różne postawy w sytuacji zagrożenia życia, wskazując na słuszność tej opartej na aktywnej walce. Zło jest stale obecne w ludzkim życiu, a także w samym człowieku – „Bakcyl dżumy nie umiera nigdy”, zauważa jeden z bohaterów. Obowiązkiem człowieka jest sprzeciwiać się złu, szczególnie temu tkwiącemu w jego naturze.

Moralność nie jest kwestią religii, nie pochodzi od żadnej wyższej instancji, jest to **siła tkwiąca w człowieku**. Każdy jest odpowiedzialny za swoje postępowanie **przed samym sobą i innymi ludźmi**, ponieważ innego sądu nie będzie.

problematyka egzystencjalna

Człowiek jest samotny w absurdalnym świecie. Camus odrzuca istnienie Boga, jakiegokolwiek siły wyższej nadającej sens ludzkiemu istnieniu. Człowiek sam musi odnaleźć sens swojej egzystencji. Wiara w Boga daje poczucie pewności, ułatwia pogodzenie się ze złem, tymczasem ze złem godzić się nie wolno. Ojciec Paneloux w swoim pierwszym kazaniu każe poddać się dżumie i tylko w modlitwie szukać ratunku. Autor przeciwstawia mu postawę doktora Rieux i Tarrou, którzy robią wszystko, co w ich mocy, by ulżyć cierpiącym,

problematyka buntu

Z problematyką moralną łączy się także kwestia buntu. Człowiek ma obowiązek sprzeciwiać się rzeczywistości, która nie jest doskonała. Trzeba mieć odwagę głośno mówić „nie” nawet tam, gdzie większość jest na „tak”. Camus popiera bunt duchowy, moralną niezgodę na krzywdę drugiego człowieka, nie zbrojne rewolucje zmierzające do obalenia władzy. Taki bunt jest udziałem Tarrou, który poświęca swoje życie walce ze śmiercią. Bunt przeciwko złu motywuje też doktora Rieux.

Problematyka cierpienia

Dżuma to nieszczęście, które dotyka wszystkich mieszkańców miasta. Nikt nie może czuć się bezpieczny, każdy boi się o swoich bliskich. Powieść przedstawia różne postawy wobec tego zagrożenia: od skrajnego egoizmu Cottarda, który w cudzym nieszczęściu upatruje swojej szansy na uniknięcie kary, po pełne oddania postawy ludzi działających w oddziałach sanitarnych niejednokrotnie z narażeniem swojego życia. Zaraza przynosi cierpienie nagłe, niespodziewane i przez większość postrzegane jako niesprawiedliwe. Osoby głęboko wierzące, jak ojciec Paneloux, mogą w nim dostrzegać karę boską. Takie nastawienie pozwala widzieć sens w cierpieniu. Największe poruszenie budzi cierpienie i przedwczesna śmierć dzieci. Nawet surowy jezuita nie może się z nią pogodzić

Wyjaśnienie tytułu

Dżuma może być rozumiana w utworze jako:

1) **choroba** - jest to dosłowne znaczenie wynikające z przebiegu powieściowych zdarzeń.

2) **potężny, nieobliczalny kataklizm** spadający nieoczekiwanie na ludzi - przyczyn jego nic nie tłumaczy, a jego siły nikt nie jest w stanie przewidzieć. Jest symbolem zagrożenia człowieka, bezradności wobec żywiołu. Podkreśla kruchość i nietrwałość ludzkiego losu, którego scenariusz może ułożyć nieprzewidywalna w swym działaniu siła natury.

3) **wojna** - wiele szczegółów wskazuje na podobieństwo dżumy do drugiej wojny. Stan oblężenia miasta, rozłąka z bliskimi, segregacja ludności, odosobnienie chorych, kremacja zwłok - nasuwają skojarzenia z doświadczeniem ostatniej wojny. Również niebezpieczny jak ten wywołany przez siły natury, jak również ten stworzony przez człowieka (kataklizm).

4) **zło tkwiące w człowieku i w świecie** - Zło, które towarzyszy człowiekowi od początku jego dziejów, jest przeciwieństwem Dobra i przyjmuje nieskończoną liczbę postaci. *Dżuma* byłaby więc wtedy historią jednej potyczki w odwiecznej walce człowieka z wszechobecnym i wszechmocnym Złem. Zło może przybierać przeróżne formy, może brać się z różnych przyczyn, może istnieć w każdym człowieku. Również i w przypadku tej interpretacji ludzie wybierają różne postawy. Jedni walczą ze złem, inni poddają się, rezygnują z walki.

MOTYWY W DŻUMIE

motyw cierpienia, motyw śmierci, motyw choroby, motyw miasta, motyw miłości, motyw samotności, motyw zła, motyw zniewolenia, motyw solidarności, motyw pracy, motyw przemiany, motyw wiary albo jej braku

V F. Kafka „Proces”

Główny bohater powieści - **Józef K.** przeciętny, trzydziestoletni człowiek, pracujący jako urzędnik w banku, marzący o karierze zawodowej, szukający rozrywki w piwiarni i na spotkaniach z kochanką. Prowadzi monotonne, schematyczne życie zamknięte między bankiem a wynajętym pokojem. Mieszka w anonimowym mieście. Ten nie istniejący świat sprawia wrażenie realnego. Pewnego dnia spokojne życie Józefa K. ulega zmianie, odwiedzają go funkcjonariusze wymiaru sprawiedliwości i aresztują go. Nie podają jednak przyczyny oskarżenia i sposobu przeprowadzenia śledztwa. Mimo aresztowania bohater pozostaje w mieszkaniu, może też dalej pracować. Choć Józef K. nie poczuwa się do żadnej winy, ogarnia go strach. Stara się bronić, zatrudnia adwokata, szuka pomocy u innych ludzi. Wszyscy są jednak albo bezsilni wobec prawa, albo pracują w wymiarze sprawiedliwości. Nagle okazuje się, że z prawem związanych jest wielu ludzi - nawet ksiądz. Sąd i urzędy jak pajęczyna osaczają Józefa K. i są stale obecne w jego życiu. W miarę upływu czasu bohater dostrzega własną bezsilność i ostatecznie poddaje się losowi, do końca jednak nie rozumie przyczyn procesu i wyroku. Jedyną winą Józefa K. stała się jego egzystencja, wola życia w godności i wolności. Główny bohater jest przedstawiony bardzo schematycznie, tak więc staje się on postacią uniwersalną.

Interpretacja

1. jako **powieść o zniewoleniu człowieka** przez panujące prawo, tradycje, zwyczaje. Ludzie są bezsilni wobec społeczeństwa, jeśli chcą wyłamać się spod przyjętych norm. Józef K. nie mógł zrozumieć obowiązującego, absurdałnego prawa. Buntując się przeciwko zasadom panującym w jego świecie, bohater powieści skazał się na potępienie i śmierć.

2. **samotność bohatera.** Józef K. jest samotny, mieszka w wynajętym mieszkaniu. Prawdopodobnie nie ma bliskiej rodziny. Jako człowiek samotny, pozbawiony wsparcia rodziny i bliskich przyjaciół Józef K. jest całkowicie bezbronny wobec panującego prawa.
3. Świat, w którym żyje Józef K. ma cechy **ustroju totalitarnego.** Przepisy dotyczyły prawie wszystkich dziedzin życia, w biurach pracowały rzesze urzędników wielu szczebli, a załatwienie nawet drobnej sprawy wymagało od przeciętnego obywatela cierpliwości i czasu. Józef K. napotyka funkcjonariuszy niskiego szczebla, którzy aresztując go, nie znają sprawy, bo nie leży to w ich kompetencjach. Natomiast dotarcie do wyższych instancji jest niemożliwe, biura sądu (czyli Urzędu) mieszczą się właściwie wszędzie, co świadczy o całkowitym zdominowaniu mieszkańców miasta przez biurokrację. Przepisy i prawo reprezentowane przez nie, są bezduszne, traktują człowieka jak przedmiot. Ludzie nie mają możliwości odwołania się od wydanych wyroków (czyli decyzji urzędniczych). Przedstawiciele władzy w imię prawa skazują na śmierć, nie dopuszczając podejrzanych do obrony. Jest to jedna z totalitarnych cech ustroju, który ogranicza wolność człowieka. Celem jego jest przejęcie całkowitej kontroli nad jednostką zmienioną w pozbawionego godności niewolnika. Wobec ludzi niezadowolonych lub nie chcących się podporządkować, władza stosuje represje: absurdalne oskarżenia i procesy, tortury, karę śmierci. Kontrolę nad społeczeństwem zapewnia rozbudowany system urzędów, inwigilacja i pozbawienie obywateli poczucia wolności nawet w ich własnych mieszkaniach. Religia także staje się narzędziem manipulowania ludzkimi umysłami. Człowiek osaczony zewsząd przez prawo jest bezbronny wobec władzy i poddaje się jej mechanizmom.

VI „Folwark zwierzęcy” G. Orwell

Na Folwarku Dworskim pana Jonesa wybuchła bunt zwierząt, które domagają się wolności i właściwego traktowania. Właściciel zostaje wypędzony, a władzę obejmują świnie ze Snowballem i Napoleonem na czele. Zostają ustalone prawa, którymi cała społeczność będzie się kierować. Zwierzęta dzielnie i wytrwale pracują, by odbudować folwark i wierzą, że spełniają marzenia o bezpiecznym, spokojnym i dostatnim życiu.

Sytuacja stopniowo się zmienia. Napoleon doprowadza do śmierci Snowballa i staje się dyktatorem, tyranem. Ma swoich popleczników, zabiera szczenięta i wychowuje je na agresywne i całkowicie oddane mu bestie, które terroryzują mieszkańców folwarku. Nawiązuje też współpracę z ludźmi, których coraz częściej naśladuje. Prawa coraz bardziej się zmieniają: całkowity zakaz zabijania zwierząt przestaje obowiązywać. Ginie Boxer, potężny koń, który wytrwale pracował przy budowie wiatraka, stracił przy tym zdrowie i został wywieziony do rzeźni na rozkaz Napoleona, który chciał zarobić na krzywdzie Boxera. Zwierzęta są coraz bardziej terroryzowane.

Folwark Zwierzęcy zostaje doprowadzony do ruiny, zwierzęta są głodne i zaniedbane. Nie widzą wyjścia z sytuacji. W tym momencie wkraczają ludzie, sąsiedzi z okolicznych folwarków, którzy opanowują go i przejmują władzę. Ludzie i świnie uczują, a zaglądnące przez okna zwierzęta folwarczne z przerażeniem dostrzegają, że już nie można odróżnić, kto jest człowiekiem, a kto świnia.

Problematyka

sens polityczny.

dzieje państwa, w którym obalono drogą rewolucji odwieczny, tradycyjny porządek; usunięto dotychczasowych władców, a rządy przejęli krzywdzeni, poniżani. Cieszą się wolnością, gospodarują, pracują ciężko, często nieefektywnie. Początkowa pełna demokracja zaczyna być ograniczana, wyłaniają się elity rządzące, które przejmują coraz więcej władzy, rządzący wykorzystują stanowiska, gromadzą dobra i przywileje. Dochodzi do walki o władzę między kilkoma przywódcami. Zwycięża jeden przy pomocy oddanego aparatu policyjnego. Tak zaczyna się dyktatura. Ogranicza się prawa obywateli, a w zamian mobilizuje się ich do walki z wrogiem zewnętrznym i wewnętrznym, wreszcie obezwładnia terrorem, czystkami, tumani propagandą. Przywódca staje się prawie bogiem, budzącym lęk i grozę. Utrzymuje się przy władzy przy pomocy oddanych wiernych służalców, którym żyje się lepiej od ogółu. Obywatele porażeni strachem mają tylko prawo słuchać i pracować.

W latach walki z komunizmem widziano w *Folwarku Zwierzęcy* obraz Związku Radzieckiego w okresie stalinowskim. Zwierzęta występujące w książce to kolejne generacje rewolucjonistów, coraz bardziej odchodzące od ideałów. Z rewolucji pozostają tylko hasła, coraz bardziej zresztą wypaczone, przeinaczone. Wreszcie władzę przejęła grupka uprzywilejowanych. Wkrótce potem wśród przywódców dochodzi do konfliktów, walki o dominację i wpływy. Rządy stają się krwawe, bezlitosne, bezwzględne. Kolejne kroki zwycięskiego knura Napoleona przypominają postępowanie Stalina, który pełnię władzy osiągnął po pozbyciu się Trockiego. Ogromną rolę w tych procesach odgrywa propaganda - Krzykała świetnie posługuje się nowomową i propagandą sukcesu.

Folwark Zwierzęcy jest ostrzeżeniem przed totalitaryzmem, systemem, który zawsze stanowi zagrożenie dla człowieka. Powieść jest satyrą na rewolucję „pożerającą własne dzieci” i na sprzeniewierzenie się jej ideałom. Przedstawia schemat, według którego dochodzi do powstania państwa totalitarnego. Najpierw rodzi się idea zawierająca wizję szczęśliwego życia, opartego na równości i sprawiedliwości. Idea ta potem zostaje opracowana w zwany program, w imię którego wywołuje się rewolucję. Po rewolucji, obaleniu dotychczasowych praw, wyodrębnia się warstwa przywódców i następują kolejne okresy błędów i wypaczeń. Rządzący zdobywają przywileje, pieniądze i zajmują powoli miejsce obalonej władzy. Obywatelom żyje się coraz trudniej, ale buntować się nie wolno - policja, terror, czystki służą umacnianiu władzy. Powstaje pojęcie wroga ludu, które pomaga usuwać ludzi niewygodnych. Nowa władza staje się autokratyczna, okrutna, nie liczy się z prawami człowieka. Środki masowego przekazu oszukują społeczeństwo. Rządzący gromadzą coraz większe zyski ze sprawowania władzy. Oszukuje się też sąsiadów, traktuje się ich wrogo, a nawiązywane stosunki są dowolnie zrywane. Na czele państwa stoi wódz, nieomylny, uwielbiany, czczony przez poetów. Wódz stoi ponad prawem i stosuje je do własnych potrzeb. Bezkarci są też jego współpracownicy. Społeczeństwo, coraz bardziej

zastraszone, musi znosić wiele wyrzeczeń, bo gospodarka oparta na propagandowych kłamstwach funkcjonuje z roku na rok gorzej

Jest to przykład wypaczenia się i deformowania każdej władzy, która zapomni o zasadach demokracji i zechce działać samowolnie. Wszyscy rządzący mają skłonność do wierzenia w swą nieomyślność i w swe wielkie zasługi. Prawa demokracji wymagają aktywności od społeczeństwa, które musi kontrolować rządzących.

VII Przesłania Pana Cogito” Z. Herbert

Wiersz zawiera bezwzględny nakaz wierności prawom moralnym „Bądź wierny Idź”.

1. Podmiot liryczny wiersza, Pan Cogito, przyjmując rolę mędrca, nauczyciela, moralisty żąda od odbiorcy, postawy heroicznej, bezinteresownej walki w imię dobra. Zwracając się do czytelnika, mówi: „idź wyprostowany wśród tych co na kolanach/ wśród odwróconych plecami i obalonych w proch”. Człowiek ma obowiązek pozostać wierny swoim przekonaniom, nie wolno mu się poddawać, ulegać wpływom, poddawać się słabościom. Nawet jeśli inni „upadli na kolana”, należy pozostać niezmiennym, choć nie wolno być obojętnym. Okoliczności zewnętrzne nie powinny wpływać na postawę moralną człowieka – postawę wyprostowaną.
2. Nie ma nagrody za heroizm - Heroizm to walka mimo wszystko, nie pragnienie „złotego runa”, ponieważ nie liczy się sam cel, ale sposób postępowania. Złote runo, po które wyruszył Jazon na czele Argonautów, jest tu symbolem cennej zdobyczy, nagrody za wyjątkowy wysiłek. Bohaterowie, którzy poszli po złote runo „do ciemnego kresu”, nie otrzymali nagrody ani na tym świecie, ani w żadnym innym. Na tym polega ich wielkość – na zasłudze bez nagrody. Pan Cogito nie ma złudzeń, wie, że taka heroiczna postawa skazana jest na klęskę.
3. Człowiek ma obowiązek dania świadectwa, zachowania pamięci i przekazania prawdy o tych, którzy nie przetrwali. W obliczu masowej zagłady, ci, którzy przeżyli, nie należą już wyłącznie do siebie. Życie nie jest celem samym w sobie, nie służy szukaniu przyjemności, ale wypełnieniu obowiązku. Postawa, do której nawołuje to postawa pełna odwagi, bezkompromisowości w kwestiach moralnych. To pogarda dla tych, którzy czynią zło, ale także głęboka pokora względem losu
4. Poeta żąda od ludzi bezwzględnego sprzeciwu wobec zła, nawet wówczas, kiedy niczego nie da się zmienić. Przebaczyć może bowiem tylko ten, kto został skrzywdzony.

Wszystko, o czym mowa, ma służyć zachowaniu prawdziwych wartości, na których opierają się nasza kultura i religia.

VIII Powtórzenie (materiał omawiany w semestrze III i IV)

(część materiału od średniowiecza po romantyzm została powtórzona na zajęciach)

1. Pozytywizm
2. Młoda Polska

3. Dwudziestolecie Międzywojenne

Pozytywizm

„Lalka” B. Prus

1. Stanisław Wokulski romantyk, czy pozytywista?

- Romantyk: przystąpienie do powstania (styczniowe), pobyt na zesłaniu, miłość do Izabeli (nieszczęśliwa, jest źródłem życiowej tragedii)
- Późny pozytywista: fascynacja nauką, energia, przedsiębiorczość, jest człowiekiem czynu, filantrop

2. „Lalka” jako powieść o klęsce dwóch ideologii

- Ignacy Rzecki- reprezentuje romantyzm polityczny przejawiający się ślełą wiarą w misję Francuzów.
- Wokulski- do klęski doprowadziła go ślepa miłość, idealizuje Izabelę
- Ochocki- marzyciel, naukowiec, żyjący złudzeniami, że wynalazki i postęp odmienią świat.

3. Wyjaśnienie tytułu „Lalka” (odwołaj się do słów Rzeckiego „Ludzie są jak marionetki”)

4. Sylwetka Stanisława Wokulskiego

5. Charakterystyka arystokracji

- próżniactwo, pycha, pogarda dla pracy, fałsz, pycha z powodu arystokratycznego pochodzenia, wyższość wobec innych, wystawny tryb życia, brak patriotyzmu, rujnowanie majątków, lenistwo, wywożenie kapitału za granicę (Tomasz Łęcki, Izabela Łęcka – [charakterystyka tych postaci](#))

5. Mieszczaństwo

- polskie: brak inicjatywy, chęci do pracy, oszczędności, słabe, skłócone, wzoruje się na arystokracji
- pochodzenia niemieckiego: pracowitość, zaradność, oszczędność ale ciasne horyzonty myślowe
- pochodzenia żydowskiego: przedsiębiorczość, umiejętność korzystania z nadarzającej się okazji, pracowitość, czują się Polakami (Szuman, Szlangbaun)

Należy zapoznać się ze szczegółowymi notatkami z poprzednich semestrów i znać lekturę

„Lalka”

„Zbrodnia i kara” F. Dostojewski

Czas i miejsce akcji

lata 60. XIX wieku w Petersburgu.

Motywy

Motyw zbrodni – głównym problemem powieści jest wątek zabójstwa, jakiego dokonuje Rodion Raskolnikow. Zabija on lichwiarkę Alonę Iwanownę oraz jej siostrę Lizawietę.

Motyw winy i kary – powieść analizuje problem winy i kary w kategoriach chrześcijańskich. Wina Raskolnikowa, czyli morderstwo, jakiego się dopuszcza, zostaje przez niego odkupiona przez ośmioletnią syberyjską katorgę.

Motyw miłości – jednym z ważniejszych wątków powieści jest miłość Raskolnikowa i Soni. Miłość jest siłą zbawczą, która ma moc odkupienia grzechów zbrodni i prostytucji.

Charakterystyka Raskolnikowa

Rodion Raskolnikow student prawa, żyje w bardzo skromnych warunkach w Petersburgu. Zmaga się z niejasnym obrazem własnego ja, raz postrzega siebie jako jednostkę wyjątkową, innym razem jako człowieka bez znaczenia. W umyśle Raskolnikowa rodzi się filozofia, przypominająca myśl Fryderyka Nietzschego. Rodion uważa bowiem, że ludzie dzielą się na dwie kategorie: jednostki wybitne, wyznaczające kierunek dziejów, oraz zwykłą „masę” historii. On sam, żeby przekonać się, do której kategorii należy, wpada na pomysł zabójstwa starej lichwiarki, Alony Iwanowny.

Raskolnikow żywi przekonanie, że ludzie wybitni są obdarzeni wyjątkowymi przywilejami i dlatego mogą decydować o cudzym życiu lub śmierci., nie dokonuje morderstwa z typowo niskich pobudek rabunkowych, dzięki skradzionym kosztownościom ma zamiar pomóc wielu potrzebującym. Zabójstwo lichwiarki pociąga za sobą również morderstwo jej siostry oraz oskarżenie niewinnego człowieka o zbrodnię. Po dokonaniu zabójstwa popada w rodzaj paranoi. Błąka się po mieście, bez powodu wraca na miejsce zbrodni, wydaje mu się, że wszyscy dookoła wiedzą o jego winie lub ją podejrzewają, wyraźnie broni się przed zaakceptowaniem strasznego czynu, którego się dopuścił. W końcu wyczerpany udawaniem i dręczony poczuciem winy Raskolnikow przyznaje się do zbrodni. Paradoksalnie kara, która zostaje mu wymierzona, czyli osiem lat syberyjskiej katorgi, okazuje się dla Rodiona zbawienna. Przywraca ona bowiem naturalny porządek świata, który został zaburzony. Raskolnikow ma okazję doznać przemiany i odkupienia. Jednym z najważniejszych źródeł jego przemiany stanowi zaś czysta miłość Soni, która bezinteresownie towarzyszy mu w katordze.

Charakterystyka Soni

Sonia to młodziutka dziewczyna, córka urzędnika. Dziewczyna pod wpływem bardzo trudnej sytuacji materialnej własnej rodziny decyduje się zostać prostytutką. Dzięki swojej pracy utrzymuje ojca alkoholika, jego żonę Katarzynę Iwanownę i ich dzieci. Sonia to osoba wyjątkowa, skłonna do skrajnych poświęceń dla innych, by pomóc rodzinie decyduje się na utratę własnej reputacji i hańbę, przyjmuje również upokorzenie ze strony niewdzięcznej macochy. Kiedy Raskolnikow poznaje Sonię, jest pod wrażeniem jej skromności i ciepła. Dziewczyna w niczym nie przypomina prostytutki, wstydzi się tego, co robi i uważa się za osobę niegodną przebywać w towarzystwie porządnych ludzi. To właśnie jej Rodion wyznaje prawdę o morderstwie lichwiarki.

Sonia nie potępia Raskolnikowa, ale współczuje. Ofiarowuje Rodionowi krzyżyk, chrześcijański znak cierpienia, ale też odkupienia. Dodaje mu odwagi, by wyznał winy na policji, a potem udaje się z nim na katorgę.

Inni bohaterowie Swidrygajłow, Dunia, siostra Raskolnikowa, Piotr Łużyn

Należy zapoznać się ze szczegółowymi notatkami z poprzednich semestrów i znać lekturę

„Zbrodnia i kara”

Przykłady nowel pozytywistycznych i ich problematyka

- Problematyka społeczna (nędza, zaniedbanie) „ Janko Muzykant”, „ Antek”
- Problematyka nierówności społecznej – wyzysk robotników, nędza chłopów „Powracająca fala”, „Dobra Pani”
- Równouprawnienie dla mniejszości (obraz Żydów) „ Mendel Gdański”
- Powstanie styczniowe „ Gloria victis”

„ Potop” Henryk Sienkiewicz

Czas i miejsce akcji

„Potop” przedstawia wydarzenia rozgrywające się w czasie najazdu Szwedów na Rzeczpospolitą (1655 - 1660).

Miejscem akcji „Potopu” są Rzeczpospolita Śląsk Prusy.

Motywy literackie

Motyw miłości - wątek miłosny, który opowiada historię uczucia Andrzeja Kmicica i Oleńki Billewiczówny

Motyw patriotyzmu - obrońcy ojczyzny bardzo często podkreślają swą miłość do Rzeczpospolitej. Kiedy Janusz Radziwiłł ogłasza przejście na stronę Szwedów, oficerowie nazywają go zdrajcą i wypowiadają służbę..

Motyw zdrady - część szlachty nie wypełnia swego obywatelskiego obowiązku, a prywatne interesy biorą w ich wypadku górę nad wspólnym dobrem. Niektórzy porzucają ojczyznę dla pieniędzy, inni pragną zdobyć więcej władzy (Radziwiłłowie).

Motyw przemiany - Andrzej Kmicic przechodzi w „Potopie” bardzo wyraźną przemianę. Czytelnik poznaje go jako warchoła i okrutnika, później jest świadkiem będącej wynikiem zbyt pochopnej przysięgi współpracy ze zdrajcą. Ostatecznie Kmicic, uświadomiwszy sobie prawdziwe intencje Radziwiłłów, decyduje się odstąpić od służby, pragnie nawet porwać księcia Bogusława. Następnie wyrusza, by stanąć u boku prawowitego władcy, czyli Jana Kazimierza.

Motyw wojny - akcja „Potopu” toczy się głównie w ogarniętej wojną Rzeczpospolitej. Szwedzki najazd niemal zupełnie wyniszczył państwo.

Motyw porwania

Kmicic porywa ukochaną Oleńkę, gdy ta oznajmia mu, że nie chce go znać

Motyw pojedynku

Gdy główny bohater zamyka swą narzeczoną w swym majątku, z odsieczą przybywa szlachta laudańska. Dochodzi do pojedynku Michała Wołodyjowskiego z Kmicicem

Motyw zwycięstwa dobra nad złem

Polscy patrioci stanowią wyraźne przeciwieństwo okrutnych i działających z najniższych pobudek Szwedów. Najeźdźców przedstawia narrator jako złych, okrutnych, niekiedy wręcz demonicznych. Z kolei polskim patriotom przypisuje szlachetne cechy. Ostateczne odparcie przeciwnika zwycięstwem dobra nad złem.

Powieść Henryka Sienkiewicza jest także próbą oceny kultury sarmackiej. Nierespektowanie zasad, decentralizacja władzy, zamiłowanie do wystawnego i wypełnionego uciechami trybu życia - oto niektóre z wad, jakie można przypisać ówczesnym Polakom i Litwinom (reprezentującym wyższe warstwy społeczne). Jednakże w obliczu żarliwego patriotyzmu i gotowości do poświęceń w imię ojczyzny, które uosabia znaczna większość społeczeństwa, mają one niewielkie znaczenie. Obraz narodu i kultury sarmackiej jest więc pozytywny, chociaż trzeba mieć na uwadze, że autor poddał go idealizacji, a dla mocniejszego uwypuklenia szlachetnych postaw stworzył bogate tło budowane przez postaci i czyny niegodne

Bohaterowie

Andrzej Kmicic

porywczy, nie respektuje praw, dni upływały na pijatykach i zabawach, a towarzysząca mu w nich kompania budziła lęk wśród lokalnej szlachty. W Wołmontowiczach wdali się oni w bójkę z miejscowymi. Starcie to przytłaczyli życiem, za co Kmicic wziął krwawy odwet, mordując mieszkańców majątku i pałac zabudowania. Czyn ten ściągnął na niego niesławę oraz sprawił, że wyrzekła się go nawet panna Aleksandra.

Impulsywny, gniewny, mściwy i za nic mający prawo - oto Kmicic z pierwszych rozdziałów „Potopu”. Za swoją postawę płaci on ogromną cenę: traci wsparcie ze strony Billewiczówny, staje się niemile widzianym przez okoliczną szlachtę. By zmienić sposób, w jaki jest postrzegany, postanawia poświęcić się służbie dla ojczyzny.

Andrzej Kmicic to sprawny żołnierz, sprytny i podejmujący trafne decyzje przywódca. Przysięgę na święty krzyż składa Januszowi Radziwiłłowi - hetmanowi wielkiemu litewskiemu omamił chorążego orszańskiego swą udawaną troską o ojczyznę. Słowo zobowiązuje; Kmicic przez długi czas wypełnia rozkazy Radziwiłła, stając się jego zaufanym

człowiekiem. Dzięki temu mógł przyczynić się do uratowania polskich oficerów, którzy wypowiedzieli służbę zdrajcy (m. in. Wołodyjowski, Skrzetuscy, Zagłoba). W tej sprawie Kmicic nie wahał się paść na kolana przed majestatem potężnego magnata.

Odkrywszy intrygę Radziwiłłów, postanawia jak najszybciej ich opuścić, a zarazem wziąć rewanż za oszustwo. Od tego momentu Andrzej Kmicic rozpoczyna mozolny marsz ku odzyskaniu honoru i sławy, a każda blizna, jaką odnosi w starciach z nieprzyjacielem, przybliża go do upragnionego celu.

Symbolicznym momentem przemiany głównego bohatera jest zastąpienie źle kojarzonego nazwiska (uznawano go za zdrajcę i okrutnika, Radziwiłłowie rozpuścili nawet plotki, że pragnie porwać króla) nowym. Kmicic staje się więc Babinczem (od jednej z miejscowości będących w posiadaniu jego rodziny) i postanawia naprawić błędy przeszłości.

W dalszych partiach utworu Andrzej Kmicic (Babincz) daje się poznać jako żarliwy patriota i heroiczny obrońca ojczyzny. Niestraszne są mu rany, zawsze wyróżnia się na polu bitwy, nieustępliwie nękając wroga. Rzeczpospolita staje się dlań największą, obok miłości do Oleńki, wartością

Aleksandra Billewiczówna

wywodziła się ze znamienitego rodu, jej dziadek - Herakliusz Billewicz - był pułkownikiem oraz podkomorzym upickim. Ten powszechnie szanowany człowiek sporządził w swoim testamencie zapis nakazujący wnuczce poślubić Andrzeja Kmicica, a w przeciwnym razie wstąpić do zakonu. Szanująca rodzinną tradycję bohaterka nie zamierzała zignorować ostatniej woli przodka.

Aleksandra Billewiczówna odznacza się wielką siłą charakteru. Gdy Kmicic postępuje w sposób niegodny i pali Wołmontowicze, wnuczka Herakliusza, chociaż kocha narzeczonego, nie waha się wypędzić go ze swego domu i postawić mu jednoznacznych warunków odzyskania jej uczucia. Każde niemoralne postępowanie wymaga więc kary i odkupienia win. Billewiczówna została wychowana przez ludzi, dla których dobro ojczyzny było wartością nadrzędną. Dlatego jest żarliwą patriotką, a sprawy Rzeczypospolitej stawia na pierwszym miejscu.

Uświadomiwszy sobie, że Kmicic dołączył do zdrajcy, gotowa jest wstąpić do klasztoru, byle tylko uniknąć małżeństwa. Jednakże przyjmuje ona wyjaśnienia narzeczonego i rozumie, że został okłamany przez Janusza Radziwiłła.

Jan Onufry Zagłoba

postać niezwykle barwna, żywy przykład cech opisujących prawdziwego sarmatę. Nie stroni on od alkoholu, jest gadułą, który upiększa każdą historię, podkreślając własne bohaterstwo. Zagłoba jest żarliwym patriotą. doskonale orientuje się w sytuacji politycznej, jest człowiekiem sprytnym, inteligentnym i przewidującym. Wierny i lojalny zawsze służy wsparciem i pomocą. Jego spryt pozwala znaleźć wyjście z najtrudniejszych sytuacji, szlachcic jest również prawdziwą duszą towarzystwa. Jego żarty i anegdoty potrafią przezwyciężyć nawet najczarniejsze myśli i dodać otuchy.

Jan Kazimierz

Jan Kazimierz Waza władał Rzeczpospolitą w okresie od 1648 do 1668 r. Henryk Sienkiewicz ukazał Jana Kazimierza w sposób wyidealizowany. Jest Jan Kazimierz władcą dumnym i stanowczym.

Janusz Radziwiłł

Janusz Radziwiłł piastował w Rzeczpospolitej wiele urzędów, został przedstawiony w „Potopie” jako perfidny zdrajca, człowiek pozbawiony jakichkolwiek zasad moralnych, manipulator i tyran. Kiedy jasnym stało się, że Szwedzi zagrażają całej Rzeczpospolitej, książe wezwał do Kiejdan wszystkich stacjonujących nieopodal dowódców. Jako pierwszy jego ofiarą pada Andrzej Kmicic, który nieopatrznie przysięga hetmanowi wierność, będąc omamionym wspaniałymi wizjami rosnącej w siłę ojczyzny. Chociaż główny bohater wiernie służył magnatowi, ten nie okazywał mu szacunku, czego dowodem było wydanie rozkazu rozstrzelania polskich oficerów, którzy wypowiedzieli mu posłuszeństwo (Wołodyjowski, Skrzetuscy, Zagłoba itd.), kiedy tylko dotrą oni do Birż (wcześniej chorąży orszański błagał o litość dla nich).

Radziwiłł otacza się bogactwem, żyje w przepychu. Zamiłowanie do kosztowności jawi się jako jedna z przyczyn dołączenia przezeń do Szwedów. Drugą jest chęć powiększenia własnej strefy wpływów, a co za tym idzie - ostateczne zwycięstwo nad odwiecznym konkurentem, Pawłem Janem Sapiehą, a w konsekwencji rychłe przejęcie korony od Jana Kazimierza.

Michał Wołodyjowski

Pułkownik wojsk polskich (dowódca chorągwi laudańskiej), doskonały szermierz, sprawny i rozsądny dowódca. Człowiek honorowy, wyrozumiały i litościwy (daruje życie Kmicicowi), wierny i oddany przyjaciel. Odwaga i bezkompromisowość Wołodyjowskiego zapewniają mu szacunek i oddanie podkomendnych. Jako jeden z pierwszych wypowiada służbę Radziwiłłowi.

2. Młoda Polska

dekadentyzm: termin oznaczający „schyłek wieku”, ale określający też postawę człowieka końca wieku XIX; postawa bierności, niemocy, apatii, przeświadczeniem o nieuchronności śmierci, a w związku z tym oznaczał rezygnację z jakiegokolwiek aktywności;

impresjonizm: (*impression* franc. przelotne wrażenie), a którego zwolennicy odtwarzali świat, ukazując jego nieustającą zmienność (nazwa od obrazu Moneta *Wschód słońca. Impresja*); Do poezji wtargnęły wrażenia zmysłowe, zapachy, barwy, muzyka i przeżycia psychiczne. Należało utrwalać nastrój chwili

symbolizm: wyrażać ogólne i metafizyczne prawdy dotyczące świata i ludzkiej psychiki za pomocą symboli.

ekspresjonizm: (franc. *expression* – gwałtowne wyrażanie emocji, „krzyk duszy”),

„Koniec wieku XIX” K. Przerwa-Tetmajer (dekadentyzm)

Wiersz jest próbą przedstawienia programu moralnego i ideologii reprezentantów dekadentyzmu - podmiot liryczny zastanawia się w jaki sposób może obronić się przed złem otaczającego świata, autor używa wyliczeń, ciągów pytań retorycznych, po których nie ma udzielonych odpowiedzi.

Podmiot liryczny podejmuje próbę odpowiedzenia na postawione przez siebie pytania i wprowadza własne sugestie, z czego wynika ogromne zdeterminowanie w poszukiwaniu prawdy. Wymienia tutaj przekleństwo, ironię, wzgardę, rozpacz, walkę, rezygnację, przyszły byt oraz użycie. Poeta od razu wszystko neguje i obala wysnute przez samego siebie teorie.

Podmiot liryczny poszukuje programu, wartości i postaw oraz ideałów, w które mógłby wierzyć, jednak nie znajduje ich. Podmiot liryczny charakteryzuje bezsilność, niemoc, pesymizm, jest pełen wątpliwości i ma przeświadczenie o pustce życia.

Odrzuca przekleństwo, ironię, wzgardę, rozpacz, walkę, rezygnację, nadzieję na przyszłość oraz libertyńskie używanie życia. Żadne z tych narzędzi nie może rozwiązać problemu ludzkiej jednostki, ponieważ jest ona niczym „mrówka rzucona na szynę”, która nie zwycięży z nadjeżdżającym pociągiem.

„Melodia mgieł nocnych” (impresjonizm) K. Przerwa-Tetmajer

Tematem wiersza jest pejzaż górski uchwycony w specyficznej porze świtu, kiedy zaciera się granica między dniem a nocą. W utworze została użyta technika impresjonizmu poetyckiego, polegająca na opisie chwilowych wrażeń oraz technika oniryzmu czyli sennego obrazowania, łączenia elementów snu i jawy oraz prawdy i fikcji. Opis jest niezwykle dynamiczny, obraz ulega ciągłej metamorfozie, ale jednocześnie cechuje go subtelność, delikatność i zwiewność:

Występuje także synestezja czyli przeniesienie doznań z jednego zmysłu na inny; obraz gór tworzą barwy, dźwięki, zapachy, które łączą się ze sobą:

Pojawia się instrumentacja głoskowa – autor wybiera dźwięki o małym natężeniu, są to szepty, szumy, szmery: Wszystkie elementy opisu, przyrody zostały przez autora ożywione, spersonifikowane, nadaje im ludzkie cechy, ponieważ chce podkreślić, że przyroda żyje, a sam człowiek jest częścią natury (antropomorfizacja natury):

„Krzak dzikiej róży” (symbolizm) Jan Kasprówicz

Na pierwszy plan wiersza wysuwają się symboliczne znaczenia opisywanego krajobrazu. Krzak dzikiej róży to symbol życia, miłości i radości. Cechy te podkreślają epitetami obfitujące w intensywne barwy. Krzak posiada np. „pąs krwawy” – krew przywodzi na myśl życie. Z kwiatem róży kontrastuje z kolei powalona przez burzę, spróchniała limba – symbol śmierci i przemijania. Znamienne, że mamy tu również do czynienia z wyraźnym paradoksem: róża, z natury bardzo krucha i nietrwała (poeta podkreśla, że tuli się ona ze strachu do skał) należy do sfery życia, z kolei limba – potężne, ogromne drzewo - leży martwa

Róża uosabia piękno, młodość, życie, zdrowie, wolę przetrwania, pełnię sił twórczych, ale także lęk istnienia, dekadencją melancholię, kruchość.

„Ludzie bezdomni” S. Żeromski

1. Znaczenie tytułu

Tytuł można odczytywać **dosłownie** i wtedy myślimy o ludziach, którzy nie mają gdzie mieszkać, o bezdomnych z warszawskiego proletariatu, o nędzarzach w paryskim domu noclegowym, o biedakach z Cisów, którzy wymyślali chorobę by się ogrzać w szpitalu.

Jednakże oprócz bezdomności w dosłownym tego słowa znaczeniu Żeromski ukazuje inny **metaforyczno-symboliczny** wymiar bezdomności: bezdomny jest główny bohater powieści, doktor Tomasz Judym. Poświęca siebie bez reszty idei pomocy potrzebującym, poświęca swe szczęście, a także przekreśla szansę na normalny dom i rodzinę: „Nie mogę mieć ani ojca, ani matki, ani żony, ani jednej rzeczy, którą bym przycisnął do serca z miłością, dopóki z oblicza ziemi nie znikną te zmary. Muszę wyrzec się szczęścia. Muszę być sam jeden. Żeby obok mnie nikt nie był, nikt mię nie trzymał!” bezdomny jest brat Tomasza, Wiktor wyrzeka się ojczyzny, domu rodzinnego i wyrusza w świat w poszukiwaniu lepszego życia.

2. Problematyka

W „Ludziach bezdomnych” w szeroki sposób ujęta została problematyka społeczna. Doktor Judym – wykształcony młody lekarz, wywodzący się z niższej klasy społecznej – nie chce i nie może zgodzić się na wyzysk i degradację najbiedniejszych.

Jego walka skazana jest jednak na klęskę, ponieważ pojedyncza osoba nie ma dość siły ani też dość wpływów, by przeciwstawić się skostniałemu systemowi, skutkującemu spychaniem najślabszych na margines społeczeństwa. Judym z pobudek ideowych popada w konflikty z tymi, od których zależy jego praca i w konsekwencji staje się jednostką niepożądaną, wrogą i izolowaną.

3. Charakterystyka Judyma (droga życiowa)

4. Charakterystyka społeczeństwa polskiego

- Nędza robotników (Warszawa i Paryż)
- Nędza mieszkańców czworaków Cisy
- Życie bogatych warszawskich lekarzy (opis spotkania w salonie doktora Czernisza)
- Życie środowiska ziemiańskiego (Cisy)

Notatki z poprzednich semestrów, Repetytorium język polski, Vademecum

5. „Wesele”

- Autentyczne podłoże dramatu(ślub Lucjana Rydla inteligenta z chłopką Jadwigą Mikołajczykówną), 20 listopada 1900 roku, Bronowice pod Krakowem
- Postacie rzeczywiste w dramacie
Przedstawiciele inteligencji i chłopów
- Osoby dramatu: widma, zjawy (Chochoł, Stańczyk, Wernyhora)
- **Charakterystyka chłopstwa:** interesują się polityką, są patriotami, brak im przywództwa, prostota myślenia, pamiętliwi, potrafią otwarcie krytykować inteligencję

- **Charakterystyka inteligencji:** zachwytyt wsią, pogarda chłopów, nie znają prawdziwego życia chłopów, nie potrafią pokierować chłopami,
- **Wzajemne stosunki:** istnieje między nimi dystans, obie strony patrzą na siebie z wyższością,
- **Symbole w utworze:** złota podkowa- symbol szczęścia (gospodyni chowa ją więc szczęście odłożone na później), czapka z piór-symbol próżności narodowej, własności, tradycji;, taniec chocholi- naród ogarnięty niemocą, chochoł- oczekiwanie na to aby naród się przebudził;; złoty róg- symbol myśli kierującej narodem

Notatki z poprzednich semestrów

Dwudziestolecie Międzywojenne

„ Przedwiośnie” S. Żeromski

1. **Sylwetka głównego bohatera: Cezary Baryka**
2. **Mit o szklanych domach i jego symbolika:** Seweryn Baryka opowiada synowi w trakcie podróży do Polski; zbudowano domy ze szkła, estetyczne, różnobarwne, funkcjonalne.
Mit jest symbolem; marzenie o nowej cywilizacji stworzonej w wolnym kraju, znak tęsknoty w wolnym kraju; zachęcenie Cezarego do wyjazdu do Polski.
Mit jest symbolem; marzenie o nowej cywilizacji stworzonej w wolnym kraju, znak tęsknoty w wolnym kraju; zachęcenie Cezarego do wyjazdu do Polski.
3. Ocena rewolucji w „ Przedwiośniu”: przestrzega przed grozą i apokalipsą podobnego wydarzenia. Rewolucja to wizja śmierci, głodu, nędzy.
4. Symbolika tytułu „ Przedwiośnie”; przedwiośnie- szarość, jest chłodne i brzydkie ale zapowiada wiosnę- budzenie się do życia.
Polska właśnie otrząsnęła śnieg zaborów, jest brzydka nieuporządkowana, ale niesie nadzieję na rozkwit

Notatki z poprzednich semestrów

„ Granica” Z. Nałkowska

1. **Sylwetka Zenona Ziembiewicza**
2. **Znaczenie tytułu „ Granica”**

Społeczna - ludzi warstw wyższych i nizin społecznych dzieli granica (Kamienica Koliczowskiej)
psychologiczna- możliwość poznania siebie i świata, granica między tym co subiektywne, a tym jak postrzegają nas inni
odpowiedzialności moralnej- Zenon zdradził młodzieńcze ideały, romansował z Justyną krzywdził zarówno ją jak i żonę, wydał rozkaz strzelania do robotników

„ Ferdynand” W. Gombrowicz

1. Postać Józia
 2. Interpretacja
- Bunt przeciw formie

- Pokazanie, że nie ma wartości, które nie podlegają ośmieszeniu
- Drwina ze świata zaprezentowanego jako zbiór masek
- Niemożność wyzwolenia się z form

Notatki z poprzednich semestrów

DLA PRZYSTĘPUJĄCYCH DO MATURY arkusze są dostępne na

https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_MATURALNY_OD_2015/Arkusze_egzaminacyjne/2019/formula_do_2014/jezyk_polski/MPO-P1_1P-192.pdf

W najbliższych dniach podam przykładowe tematy – na część pisemną i ustną egzaminu maturalnego. Proszę w tej sprawie o kontakt na e-mail